

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ольга Шумейко – кандидат філологічних наук, асистент кафедри комунікативної лінгвістики та перекладу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Наукові інтереси: когнітивні аспекти мови та мовлення, мовні та концептуальні картини світу, семантичні дослідження у мові.

УДК [811.161.2:811.162.1]’373

ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ЛІНГВОКОНЦЕПТУ «СМІЛИВІСТЬ» В УКРАЇНСЬКІЙ І ПОЛЬСЬКІЙ МОВАХ

Катерина БЛИЗНЮК (Київ, Україна)

У статті проаналізовано семантичні мікрополя «сміливість» і «odwaga», через які вербалізується лінгвоконцепт СМІЛИВІСТЬ в українській і польській мовах. Зазначені мікрополя є структурними частинами лексико-семантичних полів «патріотизм» і «patriotyzm» відповідно. Вони виявляють значну близькість у ядрі через наявність компонентів на позначення сміливості, хоробрості, відваги, безстрашності, але також засвідчують національну специфіку їхньої семантики, що активніше проявляється на периферії, у тому числі через перетинання з іншими мікрополями.

Ключові слова: лексико-семантичне поле, семантичне мікрополе, лексема, сема, семантична опозиція.

В статье проанализированы семантические микрополя «сміливість» и «odwaga», через которые вербализуется лінгвоконцепт СМЕЛОСТЬ в украинском и польском языках. Указанные микрополя являются структурными частями лексико-семантических полей «патріотизм» и «patriotyzm» соответственно. Они имеют значительную близость в ядре из-за наличия компонентов для обозначения смелости, храбрости, отваги, бесстрашия, но также проявляют национальную специфику их семантики, что более активно проявляется на периферии, в том числе через пересечения с другими микрополями.

Ключевые слова: лексико-семантическое поле, семантическое микрополе, лексема, сема, семантическая опозиция.

The paper analyzes the semantic microfields «сміливість» and «odwaga», which verbalizes concept of COURAGE in Ukrainian and Polish languages. These microfields are the structural parts of lexical-semantic fields of «патріотизм» and «patriotyzm». They have considerable proximity in the core because of the components that represent courage, bravery, valor, fearlessness. However, some of the components of the core, the peripheral components and zones of intersection with other microfields show the national specifics of their semantics.

Keywords: lexical-semantic field, semantic microfield, lexeme, seme, semantic opposition.

Від самого народження людина засвоює певну мову, отримуючи разом з нею інформацію про світ, правила орієнтації в ньому, переймаючи стереотипи сприйняття й оцінки явищ навколишньої дійсності. Усе це формує специфічну мовну картину світу, окремими виявами якої постають концепти, що вербалізуються через окремі знакові слова, сполуки близьких за значенням слів чи навіть великі комплекси – лексико-семантичні поля.

Актуальність пропонованої роботи визначається необхідністю розгляду мовних одиниць з урахуванням структури людського знання, що вони репрезентують як фрагменти мовних картин світу відповідних народів.

Метою статті є зіставний аналіз лексемного і семного складу семантичних мікрополів «сміливість» і «odwaga» як фрагментів лексико-семантичних полів «патріотизм» та «patriotyzm» в українській і польській мовах.

Із мети випливають такі завдання: виокремити семантичні мікрополя «сміливість» та «odwaga» зі складу лексико-семантичних полів «патріотизм» і «patriotyzm»; проаналізувати їхню ядерно-периферійну структуру; простежити перетинання зазначених мікрополів з іншими семантичними утвореннями у складі лексико-семантичних полів «патріотизм» і «patriotyzm»; виявити спільні й відмінні характеристики мікрополів «сміливість» та «odwaga» як утворень, що вербалізують ціннісні орієнтири відповідних народів.

Для досягнення поставленої мети буде застосовано зіставний метод, а також методи семного аналізу дефініцій та опозиційного аналізу.

Джерелами дослідження є видання «Словник української мови» в 11-и томах [6] і «Nowy słownik języka polskiego» [8].

Поняття концепту не є новим для мовознавства, але, як більшість понять у гуманітарних науках, воно не має остаточного визначення, адже кожен учений вкладає у цю

назву свої уявлення про нього. Дослідженню поняття «концепт» у лінгвістиці присвячено праці Н. Аругюнової, с. Воркачова, Т. Космеди, В. Карасика, О. Кубрякової, Д. Ліхачова, В. Маслової, Н. Плотнікової, З. Попової, О. Селіванової, Й. Стерніна, Ю. Степанова та інших.

У статті будемо дотримуватися дефініції, запропонованої З. Поповою та Й. Стерніним. Вони визначають концепт як «дискретне ментальне утворення, що є базовою одиницею мисленнєвого коду людини, має відносно впорядковану внутрішню структуру, представляє собою результат пізнавальної (когнітивної) діяльності особистості й суспільства і містить комплексну, енциклопедичну інформацію про відображуваний предмет або явище, про інтерпретації даної інформації суспільною свідомістю і ставлення суспільної свідомості до даного предмету чи явища» [3, с. 34]. Слушним є також зауваження В. Жайворонка, який називає концепт вмістилищем «узагальненого культурного смислу» [2, с. 10] і відзначає його зв'язок із конкретною національною культурою, до якої належать носії певної мови, адже концепти не існують виключно у площині понять. Вони мають конкретні назви, зафіксовані у словах, фразеологізмах, лексико-семантичних полях, «оскільки реальність відображається у свідомості саме через мову» [4, с. 111]. Актуальним для мовознавчих досліджень є термін «лінгвоконцепт», який називає вербалізований у певній мові концепт, що характеризується національно-культурною специфікою своєї семантики.

Зручним засобом дослідження мовних картин світу і лінгвоконцептів зокрема є аналіз словникового складу мов. Як показують дослідження семантичних полів у зіставному аспекті, той самий фрагмент дійсності представлений різним набором лексем і сем, їхніх відношень і способів сполучення навіть у близькоспоріднених мовах. Так, у лексико-семантичних полях «патріотизм» і «patriotyzm» (українська та польська мова відповідно) вичленовуються семантичні мікрополя на позначення сміливості й мужності, котрі виявляють патріоти, стаючи на захист власних Батьківщини, нації або народу. Цим мікрополям характерна близькість семантики на рівні ядерних зон, але також вони проявляють національно-специфічні риси.

Ядро семантичного мікрополя «сміливість» в українській мові формують лексеми *безстрашність, відвага, відважність, героїзм, героїство, доблесть, мужність, сміливість, смілість, хоробрість*. За певних умов усі зазначені одиниці можуть вступати у семантичні відношення тотожності, тобто бути синонімами. З іншого боку, словники фіксують повний збіг значень лише щодо елементів *сміливість* і *смілість*, у семантиці яких реалізуються поняття сміливої поведінки, рішучості, хоробрості, відваги, дерзання, відсутності страху перед небезпекою, труднощами й невдачами: *Сміливість, відчайдушність і готовість померти за віру, царя та вітчизну будуть врівноважені бажанням прагматиків жити й боротися за найвищі ідеали* (А. Кокотюха). Численно згромаджений на вулиці народ додавав їм *смілості* і заохочував до витривалості, і сам знов від них переймався обуренням (І. Франко).

Лексема *хоробрість* репрезентує мужність, рішучість у вчинках, вміння побороти в собі страх та сміливість, формуючи привативну опозицію з одиницями *сміливість* і *смілість*: *Лицарі-братчики воювали з безмежною хоробрістю, бо знали обов'язок: обороняти народ від мучителів* (В. Барка).

Також у привативній опозиції до елементів *сміливість* і *смілість* перебувають лексеми *безстрашність, відважність* та *відвага*. Перша з них позначає насамперед відсутність страху, але може вживатися і як синонім *відважності* та *хоробрості*: *В боях на Дніпрі і пізніше, уже по цей бік, в степовій Україні, я бачив його безстрашність, байдужу якусь, ніби фатальну, але безстрашність* (О. Гончар). Семантика лексеми *відважність* включає вказівки на сміливість, безстрашність та хоробрість, тобто з одиницею *безстрашність* вона перебуває в опозиції тотожності: *Старець шукав у мужчині в силі віку, яким був 35-літній Орлик, тої сміливості й відважності, якою звичайно визначається мужеський вік, сподівався почути вислів подиву й захоплення, що гетьман для народного добра кидає на вагу своє значіння і маєток* (Б. Лепкий). Елемент *відвага* співвідноситься з поняттям про відсутність страху перед небезпекою: *У нашій державі значно більше*

патріотів, для яких найголовнішими в житті є поняття честі, совісті, **відваги**, любові до Батьківщини (Є. Тищук).

Одиниця **мужність** перебуває в еквіполентних відношеннях з лексемами **смівлівість** і **смівлість**, оскільки, крім сем, що характеризують хоробрість і рішучість, містить у своєму тлумаченні також семи 'втримка', 'змужнілість', 'зрілість', 'загартованість': 20 років тому сповнений духовної сили й **мужності**, в умовах лютування репатріації, він своїм палким натхненним словом згрупує сотні інших патріотів і борців (Є. Федоренко).

Еквіполентні опозиції також спостерігаються між лексемами **героїзм**, **геройство** і **доблесть**. При цьому **героїзм** референціоє значення найвищого виявлення самовідданості й мужності у виконанні громадського обов'язку: Вони з незрівняним **героїзмом** умирали за ті кличі, за ту любов і братерство на багатьох фронтах, перемагаючи всіх і вся, немовби їм у руки було вкладено небесний меч (І. Багрянний). **Геройство** може бути виявом героїзму, але також співвідноситься з мужністю і хоробрістю: Ми описуємо **геройство** та терпіння усіх українців – в цьому суть концепції Інституту національної пам'яті (І. Юхновський). Одиниця **доблесть** позначає, з одного боку, відвагу, мужність, геройство, а з іншого – самовідданість у праці, в якій-небудь діяльності: Він поважав їх за військову **доблесть**, за непохитну волю, палке прагнення вижити й відродити колишню велич власної раси (О. Авраменко).

Отже, у мовній картині світу українців концепт СМІЛИВІСТЬ насамперед має універсальні для всіх мов значення – смівлівість, мужність, хоробрість, безстрашність, – що є очікуваним, адже «культурно-специфічне не існує поза універсальним, як не буває частини без цілого» [1, с. 4]. З іншого боку, крім основних значень, уже на рівні ядра помічаємо додаткові: рішучість, витримка, загартованість, самовідданість і громадський обов'язок також асоціюються зі смівлівістю для носіїв української мови.

У ядерній зоні семантичного мікрополя «odwaga» у польській мові функціонують одиниці: **bohaterstwo**, **bitność**, **bohaterszczyzna**, **dzielność**, **heroizm**, **męstwo**, **nieustraszonosc**, **odwaga**, **śmiałość**, **waleczność**, **zuchowatość**. Як елементи мікрополя «смівлівість», зазначені польські лексеми також можуть виступати синонімами, описуючи, втім, різні вияви мужності й відваги.

Елементи **męstwo**, **odwaga** та **nieustraszonosc** перебувають у відношеннях привативної опозиції, оскільки третій з них має досить вузьке значення, називаючи безстрашність, смівлівість, здатність не бути наляканим: *Wiele osób podkreśla jej odwagę, zwłaszcza cywilną, ale też jej nieustraszonosc* (S. Leder). Лексична одиниця **odwaga** використовується на позначення мужності, смівливості, безстрашності, здатності опанувати страх і свідомо ставитися до небезпечної ситуації: *Dla uczniów tarnowskiego gimnazjum miarą dorosłości była wtedy gotowość upomnienia się o nieistniejącą Polską, odwaga konspirowania, nawet jeśli w Galicji konspiracja nie wiązała się z tak wielkim ryzykiem jak w Królestwie, pod rosyjskim zaborem* (M. Urbanek). Натомість лексема **męstwo** називає мужність, відвагу (особливо в боротьбі), безстрашність, героїзм, а також силу духу і здатність протистояти негараздам, тому перебуває в еквіполентних відношеннях з одиницею **odwaga**: *Niech męstwo najlepszych z nas nigdy więcej nie musi być monetą, jaką Naród płaci za brak dalekowzroczności oraz polityczną naiwność swoich przywódców* (C. Skrzyposzek).

Значення смівливості, відваги, доблесті і водночас винахідливості та спритності реалізується у лексемі **dzielność**: *Louis Antoine Caraccioli, piszący pod wpływem polskim, z entuzjazmem przedstawiał patriotyzm, dzielność i umiłowanie wolności w Polsce, podnosząc m. in. ludzki stosunek szlachty do chłopów* (M. H. Serejski).

Інтегративна сема 'bohaterstwo' поєднує в еквіполентній опозиції елементи **bohaterstwo**, **heroizm** і **bohaterszczyzna**, при чому перші два між собою формують опозицію тотожності, а також є гіпонімами відносно одиниці **męstwo**, з якою вступають у привативні відношення, оскільки називають героїзм, відвагу, мужність і доблесть: *Na plan pierwszy wysunęły się takie cechy jak: bohaterstwo, heroizm, poświęcenie w imię idei nadrzędnej – ojczyzny* (M. Czerwonka). *Papież zwraca uwagę nie na oprawców, okrucieństwo i krzywdę, ale na wierność, heroizm i przebijanie się świadectwa chrześcijańskiego nawet w tych bolesnych czasach* (M. Zięba).

. Слово **bohaterszczyzna** у польській мові використовується на позначення фальшивої відваги,

непотрібного героїзму, що легковажно може наразити людське життя на небезпеку: *Ale wojna to nie tyle bohaterstyczna, co mięso armatnie rzucone do okopów z marną szansą na przeżycie* (A. Żebrowska).

Семантичний компонент *'waleczność'* виступає інтегратором лексем *bitność* і *waleczność*, але також є диференційним відносно семантики решти одиниць аналізованого мікрополя. Зазначені дві лексеми формують опозицію тотожності, співвідносячись із поняттями відваги, мужності, доблесті, що виявляються у битві, боротьбі: *Armia Austro-Węgier biorąc pod uwagę jej liczbę, bitność i uzbrojenie przewyższała armię piątego mocarstwa kontynentalnego, to znaczy Włoch* (H. Wereszycki). *Niesamowita waleczność dumnych Afgańczyków i ich "barbarzyńskie przywiązanie do wolności" – jak pisał pewien szwedzki pisarz, sprawiły jednak, że nikomu nie udało się na długo zawładnąć Afganistanem i od XVIII wieku na dobrą sprawę kraj ten nie dał już sobie odebrać niepodległości* (W. Jagielski).

Широку семантику має лексема *śmiałość*, що репрезентує відвагу, мужність, рішучість, безстрашність, упевненість в собі, здатність приймати важкі, ризиковані рішення, протистояти небезпеці: *W nim natomiast jak w swego rodzaju szklanej soczewce skupia się bojowa przebiegłość, taktyczna chytrność, szybka reakcja na zachodzące gwałtownie zmiany w sytuacji, racjonalne ryzyko ale także śmiałość i odwaga* (J. Gotowała). Вона перебуває в еквіполентних відношеннях з іншими елементами ядерної та периферійної зон мікрополя «*odwaga*».

Так само еквіполентні опозиції з рештою одиниць утворює лексема *zuchowatość*, що референціоє значення мужності, відваги, доблесті, бадьорості й хвацькості і забезпечує пересікання аналізованого мікрополя з іншою структурною частиною лексико-семантичного поля «*patriotyzm*» – мікрополем «*zuchwałość*»: *Nagle opuściła go wesołość, pierzchła gdzieś zuchowatość, pozostał nagi starch* (A. Bahdaj).

Отже, семантика мікрополя «*odwaga*» у польській мові теж охоплює, перш за все, значення сміливості, відваги, хоробрості, але також відображає поняття винахідливості, спритності, сили духу, впевненості у собі, хвацькості, здатності приймати ризиковані рішення і свідомо ставитися до небезпеки.

Як зауважує А. Середницька: «Картини світу різних мов мають як спільні, інваріантні риси, так і суттєві національні особливості, пов'язані з менталітетом народу, його історією, культурою, природними умовами» [5, с. 69]. Ці відмінності, що стали помітними під час аналізу ядерних зон мікрополів, лише поглиблюються на периферії, адже семантичні зв'язки між її компонентами слабші. Лексеми, що формують периферійну зону мікрополя, розширюють його семантику і утворюють точки дотику з іншими мікрополлями та лексико-семантичними полями, на що звертає увагу Л. Такумбетова: «По мірі руху від центру до периферії окремі елементи поля вступають у смислові зв'язки з елементами інших полів» [7, с. 39].

Периферію семантичного мікрополя «сміливість» в українській мові формують лексеми: *безумство, богатирство, бравада, дерзання, дерзновенність, зухвалість, зухвальство, лихацтво, молодецтво, рішучість, стоїцизм, шал і юнацтво*. Вони уточнюють і доповнюють спектр його семантичних компонентів. Зокрема, крім значення сміливості й відваги, у складі тлумачень одиниць *безумство* і *лихацтво* зафіксовано семи *'нерозсудливість'* і *'безглуздість'*: *Він – сама сміливість, найчистіша, найциріша, найпалкіша, яка, здається, межує з безумством, але саме тому так приваблює й збуджує світлі думи і настрої* (М. Сиротюк). *З листопада лихацтво на дорогах стане дорогим задоволенням* (А. Лаврик) Лексема *богатирство* може використовуватися на позначення великої сили і богатирських вчинків: *Русь із давна богатирством славиться, героями та хоробрими воїнами* (В. Чемерис). Елементи *зухвалість* і *зухвальство* репрезентують як відчайдушну сміливість, так і нахабність, грубість, відсутність поваги: *Але вже не світилися його очі зухвалістю, присмирніла в них парубоцька відчайдушність* (Г. Тютюнник). *Восени минулого року цей же Грек Мудролюб відповів, що то небачене зухвальство – просити за скіфського архонта-язичника руку царицевої сестри: багрянородної дочки й онуки багрянородних батька й діда* (І. Білик).

Лексема **бравата** співвідноситься з удаваними сміливістю та молодечством: *За зовнішньою молодечею браватою, за стилізованою гусарською хвацькістю часом чути тривогу й розгубленість* (І. Дзюба). Натомість одиниці **молодецтво** та **юнацтво**, крім значеннєвих компонентів 'хоробрість', 'сміливість' і 'молодість', містять у своїй семантиці вказівки на нестримність і завзяття, чим забезпечують пересікання семантичного мікрополя «сміливість» із мікрополем «піднесення», що також є структурною частиною лексико-семантичного поля «патріотизм»: *Золотий шолом блищав, як сонце, очі сяяли молодецтвом, а міцна рука вирвала з піхов меча і показала ним на схід, за Донець, туди, де в землі незнаній плинув великий синій Дон* (В. Малик). *Важна суть, а не форма. Суть же – це співаючі сили, танцююча кров, жаждоба за пануванням над усім світом, одважність, нахабність, безмежність юнацтва* (В. Винниченко). Додатковий зв'язок із мікрополем «піднесення» утворює лексема **дерзновенність** через наявність у її значенні семи 'поривання': *Перед юнацтвом розкрилася запаморочлива за своєю дерзновенністю можливість виходу людства у космос* (М. Дашків). Натомість серед семантичних компонентів слова **дерзання** виокремлюється сема 'прагнення', що реалізує зв'язок із мікрополем «потяг»: *Хай молодече дерзання, хай вічна відвага всюди супроводжують нас* (О. Гончар).

Одиниця **шал** має широку семантику, котра охоплює поняття відчайдушною відваги, стрімкого руху, запалу, гніву, але також збудження і хвилювання, чим формує точку збігу із семантичними компонентами мікрополя «збудження»: *Безперервно виривалися з їхніх розпалених горлянок бойові кличі, горіли шалом і звитягою очі, а міцні руки ні на мить не стомлювалися вражати ворогів* (В. Малик).

У семантиці лексем **рішучість** і **стойцизм** відображається зв'язок сміливості зі стійкістю, непохитністю, твердістю, які ширше у лексико-семантичному полі «патріотизм» репрезентують складники мікрополів «стійкість» і «відданість»: *За рішучість і сміливість у бою, за чесність його поважали в загоні, а дружби глибокої, наслідувачів поки що знаходилося небагато* (М. Чернявський).

У польській мові периферію семантичного мікрополя «odwaga» формують одиниці: **animusz, brawura, czelność, duch, fason, junactwo, kontenans, kuraż, pewność, rezolucja, rezon, serce, tupet**. На відміну від периферійної зони мікрополя «сміливість», складники якої засвідчують різноманіття семантичних зв'язків з іншими мікрополлями та значне розширення семантики концепту СМІЛИВІСТЬ, у мікрополі «odwaga» спостерігається сконденсованість лексем навколо двох семантичних ознак.

Одиниці **brawura, czelność, kontenans, rezolucja, rezon** і **tupet** через інтегративні семи 'zuchwałość' і 'pewność siebie' забезпечують перетинання аналізованого мікрополя з мікрополем «zuchwałość»: *I chociaż żołnierze starali się walczyć dzielnie, to przecież o wojnie nie decydowało już poświęcenie i brawura odważnych młodzieńców, a nowoczesna broń, samoloty, czołgi i realistyczna strategia, czyli to wszystko, czego polska armia nie miała nawet w zarodku* (A. Zaniewski). *Bohaterowie ostatniej godziny, którzy o niepodległość, wolność i demokrację zaczęli walczyć po likwidacji PRL, mieli czelność podważać patriotyczne intencje KOR* (A. Szostkiewicz). *Rudy Sierżant był nieśmiały i kompletnie tracił kontenans wobec audytorium* (A. Stasiuk). *Pogoda ducha, pełna nadziei rezolucja, swoista nawet euforia – słowem światło prawdziwego życia i w peerelowskiej masarni świeci* (J. Pilch). *Nieborak zrazu stracił rezon i zmartwiało, a gdy znalazł się w ciemnym szybie, ogarnęło go takie przerażenie, że zaczął głośno lamentować* (Z. Kosidowski). *Iw, ty boisz się ich młodości, przeraża cię ich zapalczywość, zachłanność, wiara we własne możliwości, tupet i brawura* (A. Zaniewski). Лексема **junactwo**, позначаючи риси характеру, властиві юнакові, а саме: відвагу, мужність, ризиковість, нахабність і хвастливість – також перебуває на периферії мікрополя «zuchwałość»: *Nieustraszona odwaga młodego dowódcy, jego radosne, pełne fantazji, junactwo, intuicyjna znajomość psychologii przeciwnika, błyskawiczna zdolność orientacji dokonywały szaleństw, graniczących z cudownością* (Z. Kossak). Отже, у польській мовній картині світу поняття сміливості, мужності, відваги є тісно пов'язаними з упевненістю в собі, самовпевненістю, зухвалістю, а часом – нахабністю, що засвідчують словникові дефініції зазначених лексем. При чому зв'язок цей проявляється ще на рівні ядра, але конкретизується і розширюється на периферії мікрополя.

Іншим структурним елементом лексико-семантичного поля «patriotyzm», що виявляє тісні значеннєві зв'язки з мікрополем «odwaga», є семантичне мікрополе «podniecenie». Накладання реалізується через компоненти значень таких лексем, як *animusz, duch, fason, kuraż*. У їхніх тлумаченнях зафіксовано семи 'zapal' та 'animusz', що означають запал, піднесення і бадьорість духу: *Dziś animusz widać głównie w sferze "oczyszczania państwa z patologicznych układów"* (J. Baczyński). *On jest błądy jak ściana, ale trzyma fason i sztuczny uśmiech* (M. Cegielski). *Odbijał w lewo, w prawo, podpuszczał, a później zrywał z wciśniętym pedałem gazu, błyskając dla kurażu światłami* (J. Łoziński). Водночас мовна одиниця *duch* через наявність семи 'chęć' встановлює відношення з однойменним мікрополем «chęć»: *Panuropejski duch wspólnoty, europejski patriotyzm, winien się szerzyć jako ukoronowanie i uzupełnienie uczucia narodowego* (J. Łukaszewski).

Через своє переносне значення, пов'язане з великою моральною силою, відвагою, мужністю, сміливістю, але також прагненням чогось, одиниця *serce* реалізує пересікання з семантичним мікрополем «prosiąg»: *W istocie "wielkie serce" (gr. megas thymos) jest tym, co stanowi właściwą arete homeryckich wojowników. To "wielkie serce", to ich odwaga, zapal, poryw bojowy, zapalczywość w walce, siła woli i uczuć...* (M. Zowisło).

Щодо одиниці *pewność*, то вона має широку семантику, що характеризується вказівками на сміливість, рішучість, правдивість, переконаність у чомусь, вірогідність, упевненість і свободу: *Sam nie wiedział, skąd mu się wzięła pewność taka, śmiałość ruchów, ukłonów, które wykonywał, i słów grzecznych, które mówił* (S. Żeromski).

Аналіз периферії мікрополів «сміливість» та «odwaga» показує, що в українській і польській мовах концепт СМІЛИВІСТЬ асоціюється з поняттями піднесення (вербалізується через мікрополя «піднесення» і «podniecenie») та потяг, прагнення (мікрополя «потяг» і «prosiąg»). Водночас для носіїв української мови сміливість пов'язання з переживанням збудження, а також стійкістю і відданістю, натомість носії польської мови вживають лексеми, чий значення містять вказівки на зухвалість і бажання.

Отже, дослідження семантичних мікрополів «сміливість» та «odwaga» засвідчило, що в українській та польській мовних картинах світу концепт СМІЛИВІСТЬ, попри свою універсальність, отримав національно-специфічне забарвлення, через відмінності семного складу полів та зон перетину з іншими семантичними мікрополлями. Варто зазначити, що у межах лексико-семантичних полів «патріотизм» та «patriotyzm» переживання сміливості, хоробрості, безстрашності, стійкості, а часом зухвалості, рішучості й піднесення, пов'язуються з такими об'єктами, як Батьківщина, рідний край, власний народ, його культура, свобода чи право на життя. У подальших дослідженнях варто звернути увагу на семантичні відношення мікрополів «сміливість» та «odwaga» з іншими лексико-семантичними утвореннями, що перебувають поза структурою полів «патріотизм» і «patriotyzm».

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Голубовська І.О. Етноспецифічні константи мовної свідомості: Автореф. дис... д-ра філол. наук: 10.02.15 / І.О. Голубовська; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2004. – 38 с.
2. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика: Нариси / В. В. Жайворонок. – К.: Довіра, 2007. – 262 с. – Бібліогр.: с. 249-261
3. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – М.: АСТ: Восток-Запад, 2007. – 314, [6] с. – (Лингвистика и межкультурная коммуникация. Золотая серия).
4. Селиванова Е. А. Когнитивная ономазиология: (монография) / Е. А. Селиванова. – К.: Фитосоцицентр, 2000. – 247 с.
5. Середницька А. Я. Відмінності між мовною і концептуальною картинами світу з погляду сучасного мовознавства / А. Я. Середницька // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. – Одеса, 2016. – № 21, т. 1. – С. 69 – 71.
6. Словник української мови: в 11 т. / ред. І. К. Білодід... [та ін.]; Академія наук Української РСР, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. – Київ: Наукова думка, 1970-1980.
7. Такумбетова Л. М. Межполевые связи // Теория поля в современном языкознании. Тезисы докладов. – Уфа: Башкирский ун-т, 1994. – С. 39-540.
8. Nowy słownik języka polskiego / red. E. Sobol. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2003. – 1311 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Катерина Близнюк – аспірант кафедри загального і слов'янського мовознавства Національного університету «Києво-Могилянська академія».

Наукові інтереси: структурні методи аналізу лексичної семантики, когнітивна лінгвістика, зіставна лексикологія.